

Már aki.

Babiczy Tibor a Könyvesblogon³ a cédulák ehetetlenségét hangsúlyozza, Krupp József az ÉS-ben⁴ viszont azt a tapasztalati tényt, hogy hiába igyekszünk, a lefeszegtetett vagy késsel levágott papírdarab mindenképpen magával hoz valamit a kenyérből. Vagy a héjából legalább is.

Ha elfogadjuk a hagyomány ajánlását, a „kenyér” mégiscsak „az élet” szinonimájaként dekódolható a legegyszerűbben. Erre biztathat bennünket a fentebb már idézett esszé, amelyben Szijj maga végzi el, ha nem is az értelmezés, de az alkotáslélektani analízis munkáját, a *Kéregtorony* című hosszúvers egy szöveghe-lyének eredetét megmutatva.

De mi volna a héj? Az élet felszíne? Az, ami belőle egyáltalán megmutatható? Ehhez könnyű muníciót találni. A *litera tv*-ben megtekinthető Szijj Ferenc *Péntek* című, 1 perc 42 másodperces versfilmje⁵, amely akaratlanul is kitünteteti az olvasatban a következő kérdést: „Hogyan létezünk képről képre?” Mintha a szemlélődés volna az élettel való elsődleges érintkezés módja. Itt üthetném le a könnyű labdát, hogy Szijj eddigi kötetei milyen viszonyban állnak a képekkel, hogy a nem-irodalmi képkészítés milyen fokon része életben maradási stratégiájának.

Az úgynevezett konvencionális költői eszközök közül, talán ezek után nem meglepő, ebben a könyvben is a képek viszik a prímet. Szijjnak különleges *képessége* van a félredobott, szerényen meghúzódo látványtörmelékek összegyűjtésére, függetlenül azok hollététől, tehát: hogy *kívül* vannak-e vagy *belül*. Vizuális lomtalanítás. „Nem olyan, mintha mindenhol zongorák tolatnának eléd?” (*Szombat*, 10) Az anyaghasználat megint Beuyt és Erdélyt idézi. A pörkölt kávé vizeletszaga. A forró darab járdákból olvasztott kátrány a kertben. Mézcsepp. Üvegcserep a járdán. Teleírni a leveleket rézgáliccal.

A másik hagyomány a klasszikus avantgardé. „Nem csodálkoznék, ha egy szép napon / betonkeverő gépet vontató mentőautók / járnák be a város legeldugottabb utcáit is, / szelíd figyelmeztetésként, hogy most már / ideje lenne egyszerűsíteni és lassítani, / ugyanazt három oldalról is meggondolni, / úgymint körte, harang, valamint mézcsepp felől, / de legelőbb is fekete lepedőinket szögezzük / körben a falakra.” Érdekes, hogy ez a többes szám első személy a tízes-húszas évekből éppen a kortárs magyar irodalom talán legmagányosabb flaneurjéből tör elő.

A „Mit akart mondani a költő” irmanénis fölvetésére születő válaszokat, pusztán perverzióból, szívesen meghallgatnám egy *tetszőleges* irodalomórán. Szijj nyelvi eszközeit Szegő János lefegyverző (hm) pontossággal írja le kritikájában⁶, úgyhogy ide is másolom, az elegánsnál valamivel hosszabban, értő passzusait, talán menthető, hogy ezzel a gesztussal hard copyvá sajátítom az online folyékony valóságából:

„Szijj a mondat válságára hívja fel a figyelmet. Az elmúlt korokban a nyelvi problémák gyűjtőmetaforája a szó volt. A szó mint megnevezés, a szó mint nevet, dolgot jelölő hangalak. A szavak nem voltak jók, a szavak lettek hűtlenek, az utolsó szó t keresték, a szavakat nem találták. Ellenben remek mondatok

kat találtak keret gyanánt, hogy a szóval kapcsolatos problémákat kifejezzék. Szijj egy új állapot megörökítője; ennek a paradigmának az egyik legtalálhatóbb előrejelzője a magyar irodalomban Margócsy István volt, *Névszón ige* című, lassan másfél évtizede írt tanulmányával. A szavakkal szinte semmi baja, mondhatni, szó nélkül elmegy mellettük, verseiben a mondat egységét, létmódját radikalizálja. Megfordítva a képletet: gazdag, erős és pontos szavakat talál ahhoz, hogy a mondatot megszüntetve-megőrizze. A tagmondatok határain mintha meglékelné az egész mondat szintaxisát, szinte kiszívja a koherens mondat velejét. (»Szó, szó, szó, de mi a veleje?«) És ami marad: egy zavarba ejtően idegen nyelvi megszólalásmód, amely természetesen a legkülönbözőbb módon értelmezhető. Egyik oldalon a sokat sejtetés érzete, hogy a rögzíthetetlenség mögött valami nagyszabású, klasszikus szóval kimondhatatlan dereng; a másik oldalon pedig kételkedés, fenntartás, értetlenség, hogy ez a nyelv nem érthető, csupán zavarba ejtő, mi több, ez a beszédmód már-már az afázia tüneteit produkálja. Vagy éppen imitálja.

Szijj mondattanában új funkciót, jelentést és értelmet talál a viszonzszavaknak, a névmásoknak, a segédigéknek. Nem az úgynevezett fő szófajok alakítják egy-egy mondat térbeli alakját és szemantikáját, hanem a másodlagos szófajok kerülnek determináló helyzetbe. Találomra néhány strófakezdő szóalak: ahogy, mintha, aztán, ebből, de, át, mert, hogy, majd, és, talán, úgy, alig, szinte, mégiscsak, valahogy, hanem, ebben, néha, csak, akkor. Illetve az egyik legjellemzőbb szerkezet: »akármiképp, de mégis«. A partikulák manierizmusa. Rengetegszer a »vagy« szócska kezd mondatot, vesszszakot. Mindig újabb és újabb analógiák, további alrendszerek képesek kihatadni az előző állításból. Többször áll egymás után a »mert« és a »mint«: egyszerre, ugyanabban a beszédhelyzetben magyaráz és hasonlít. Gyakori eszköze a magyar költészettörténetben nagy múltra visszatekintő főnévi igenév használata; ezek ugyanis éppen azt az eleven absztraktságot, élénk elvontságot jelenítik meg, ami ennek a költészetnek a sajátja. Ám ez a mondattani gimnasztika a sokadik művelet után egyre kevésbé lesz új paradigma, és egyre inkább lesz önparódia.”

Mondattani gimnasztika, avagy „Hol jár az eszem?”⁷

Nem szokás a költészetet a szerző fejére olvasni.

A versben beszélőt a szerzővel, a szerzőt a neve alatt létező személlyel azonosítani lassan fél évszázada a tahóság minősített esete.

³ http://konyves.blog.hu/2007/05/31/malom_a_pokolban

⁴ *Szombat, vasárnap, szerda*, ÉS, 2007. június 1.

⁵ <http://www.litera.hu/object.e716af6a-8ebb-409e-ba42-d7d1ac68f615.ivy>

⁶ <http://www.revizoronline.hu/article.php?id=253>

⁷ Zalatnay Sarolta

Legyünk tahók!

Ennek a kötetnek mégiscsak a költő (Szijj Ferenc) életének egy – a szó rendőri értelmében valóságos – eseménye ad metafizikai súlyt. E súly lenyomata a *Kenyércéduák* leghosszabb szövege, a 13. oldalon kezdődő *Vasárnap*, huszonnégy soros strófába tördelt szabadvers. Ez a tördelés, bár a költő egy korábbi interjúban maga is osztja azt a rokonszenves nézetet, hogy a költészet legpontosabb definíciója szerint eltérő hosszúságú sorokba tördelt szöveg, mégiscsak a klasszikus formákat idézi fel, ezzel mintegy tipográfiailag is *kitünteteti* a verset a kötet testéből.

A puritán, természetes versbeszédet szinte hallani lehet, halk férfibeszéd ez, mert elég hangos, amiről beszámol, egy szeretett nő elvesztésének, eltűnésének félelméről. Egyszerű történet ez. Egyszerű a mozdulat, amit tesz, a lemondásé. Lemondásnak nevezem ugyanis, hogy az ebben az esetben jóra forduló, tehát a félelmet feleslegesnek láttató történet fénytörésében mutat fel egy korábbi esetet, amikor „a versben beszélő én” (Szijj Ferenc) gyerekével annak anyjára várt, pontosabban arra, hogy a nőt, a szövegből következtethetően csaknem halállal végződő öngyilkossági kísérlet után, a mély álomból „egy percre életre pofozzák”. A trükk persze az, hogy a vers ezzel a felidézett ős-történettel az azóta minden pillanatában aláaknázott létezés minősíthetlenségét teszi evidenciává, a „most semmi nem történt” végtelen banalitását a „bármikor minden megtörténhet” elemi szorongásává változtatja. Ebből a fenyegetettségéből beszél, mintha egy sebzett állat szemével, egy halom rongyról nézne ezután mindent, ami körülveszi, pátosz és illúziók nélkül.

Tessék. Így lehet képről-képre létezni.

„Kihülő lávaszem.”

Képet szűrni, szívni, szippantani.

A „drogstore” egyébként ennek a nagy versnek a vízjele, ez azonosítja a vershelyzetet, ez a szó tolja a cselekményt Amerikába, írja bele tehát a költő életrajzába: „A drogstore-ban nem voltál, / de akkor hol? Végig a sorok között, / se a szépítő-, se a gyógyszerek, / se a háztartási gépek polcainál.”

Drogstore különben nincsen.

Ha beírod a Google-ba, készségesen drogstore-ra javítja. Mint ahogy az álmokémikus doktor sem létezik, ha csak úgy nem, mint az Isten Ogstore-a, végig a sorok között.

Lassú életet neki.

Kálmán C. György

Jegyezzük meg

(Nagy Boglárka: *Vándorló történetek. Kritikák a kortárs magyar irodalomról. Kijárat*, 2007)

Értekezőt (kritikust, esszéistát, történetíró, teoretikust) személyes vallomáson rajtakapni legtöbbször igen nehéz, ám annál na-

gyobb élvezet. Az olyan kritikus például, mint Nagy Boglárka, nemigen szól arról, hogy milyen pozícióban látja saját magát az irodalmi folyamatban, hogy mi a kritikus motivációja és célja, hogy általában mit gondol saját tevékenységéről. Ami nagyon gyakori, ám manapság nem egészen magától értetődő, hiszen a kritika jellegéről, jelentőségéről, a kritikus szubjektum szerepéről jó ideje meg-megújuló viták folynak a magyar színtéren.

Nagy Boglárka tehát nyíltan nem szól ezen kérdésekről – de könyvének bírálója csak nem hajlandó véletlennek tekinteni, hogy a könyvben egyetlen értekező műről szóló kritika található, s éppen a kötet első szövege ez: Dérczy Péter tanulmányainak és kritikáinak gyűjteményét méltatja benne a szerző. Eközben kiemeli az ÉS kiváló szerkesztőjének komolyságát, kritikus hitvallásának időtállóságát, poétikai felkészültségét és érzékenységét, értékválasztásainak szilárd ívét – és, bizony, nehéz szabadulni attól az érzéstől, hogy Nagy Boglárka számára Dérczy mintaként is szolgál. Vagyis – még egyértelműbben: mintha a kritikus kritikusa saját (megcélzott, vágyott, ideális) kritikus arcképet fedezné föl a megbíráltban; mintha rokonlelket látna Dérczyben.

Ami természetes is. Nagy Boglárkáról tudni lehet – ha máshonnan nem, e könyv hátsó borítójáról –, hogy azon kívül, hogy rendszeresen ír műbírálókat, a Jelenkor szerkesztője. Napi munkája tehát a (még meg nem jelent, még értelmezési hagyomány nélküli, friss, gyakran ismeretlen szerzőktől származó) szövegek olvasása és megítélése; éppúgy, ahogyan Dérczynek is ez a dolga az ÉS-nél. És ahogyan Dérczynek megvan az irodalomtörténeti szakterülete – a 20. század eleji magyar próza, főként Krúdy –, úgy Nagy Boglárka is szakértője egy életműnek, jelesen a Mészöly Miklósénak, amelynek gondos, pontos kiadásáért máris sokat tett.

A „komolyság”, amelyet Nagy Boglárka kritikustársa egyik legfőbb erényének tart, rá magára is jellemző. Éspedig több rétegből áll össze (és több forrásból táplálkozik) a bírálatok komolysága. Egyrészt tájékozottságról van szó: az, hogy a szerkesztőnek sokat kell olvasnia, folyamatosan szemmel kell tartania a magyar irodalom minél szélesebb területének mozgásait, alakulásait, a kritikus számára azzal a hozadékkal bír, hogy (legalábbis látszólag) könnyedén tudja a szóban forgó szövegeket a szerző más írásaihoz, kortársaihoz vagy előzményeihez kapcsolni; az áthallások, idézetek, imitációk felfedezése soha nem jelent számára gondot; és tisztában van a kritikai fogadtatás történetével, sajátosságaival is. Külön öröm az olvasó számára, hogy Nagy Boglárkánál soha nem érzi ezt a gyors és elegáns kapcsolatteremtést (kontextualizálást) magamutogatónak, tolakodónak – ha maga nem tudja is mindenhová követni nála sokkal szélesebb látókörű kalauzát, a kilátást azért élvezheti.

A komolyság második rétegét nevezhetnénk teoretikus elkötelezettségnek. Nagy Boglárka teljes természetességgel használja az irodalomelmélet (főleg a narratológia) modern, bár mára bevett kategóriáit, elemző fogásait. Soha nem viteti magát a metaforákkal, az elragadtatás vagy az idegenkedés érzelmeinek hullámaival; igyekszik minél alaposabban – éspedig elméletileg

helyénvaló, lehetőleg kikezdheterlen módon – feltárni a szöveg sajátosságait, higgadt leírást adni, gondosan és megalapozottan felmérni. Ráadásul (noha nyilván szeméret vethető, mint minden kritikusnak, hogy „felhasználja”, tehát nem mélységében taglalja a teoretikus belátásokat) amit és amennyiben egyszerűsít, az nagyon is segíti az elméletileg kevésbé pallérozott olvasót.

A harmadik réteg ezzel a gondos teoretikus megközelítéssel függ össze:

Nagy Boglárka írásaiban feltűnő az a türelem és figyelem, amely minden szöveget megillet. Az elemzés, még ha mégoly rövidke is, kötelező része a kritikáknak. Akár megelőzi, akár követi az értékelést, mindenképpen szoros összefüggésben áll vele. Valamennyiünknek (profi és laikus olvasóknak egyaránt) hajlamunk van arra, hogy ingerülten eltoljunk magunktól bizonyos szövegeket, másokért pedig szinte meggondolás nélkül lelkesedjünk. Nagy Boglárka soha nem hamarkodja el. Az elemzés (amely tehát: mindig teoretikusan alapos, és más szövegekre szívesen tekint ki) esetleg más eredményre is vezethet, mint a gyors értékelést.

Hogy most már példák is álljanak itt: érdemes megnézni a Miklya Luzsányi Mónika családtörténetéről szóló írást. A szentelen, de kíméletlenül pontos elemzés, amely feltárja a történet rétegeit, az elbeszélő mód jellegzetességeit, a dokumentum és a fikció érdekes együttállásait, éppen ebből a szigorú leírásból jut el a kritika utolsó lapjain sorakozó kérdésekhez. A regény következetlenség látszik, ahogyan nézőpont-használata is, összerakott elemeit tekintve pedig heterogénnek. Igaz, hogy egy-két elismerő szó is jut a bírálat legvégén a szövegnek; de a problémák konzekvensen kemény sorolása csak úgy lehetséges, ha a szöveg összeszerkesztettségét már latra vetette a kritikus.

A jelen bíráló beismeri, hogy bizonyos értékelésekben nem értett (és: most sem ért) teljesen egyet Nagy Boglárkával. Ez bizonyára sok olvasóval megesik, különbözőek vagyunk. Ámde a megvesztegethetetlen türelem, a struktúra kíváncsi szétszedése-összerakása, a szöveg iránti odaadó érdeklődés lefegyverző – ha nem győz is meg, legalább kicsit megrendít. Magam például úgy gondolom, hogy Tóth Krisztina novellái nagyon jól megírt, gyakran élvezetes, minden ízükben jól megszerkesztett szövegek, de a szerző verseihez mérve – és a jelenlegi novellamezőnyben elhelyezve – inkább a másodvonalba tartoznak. Nagy Boglárkának a Tóth Krisztina novelláskötetéről szóló tanulmány-értékű szövege viszont ha másról nem, arról feltétlenül meggyőző, hogy érdemes ezeket a rövid prózákat csoportokba sorolni, el kell gondolkodni az önéletrajziség (és annak illuzórikus volta) fölött, a motívumok novellákon belüli és azokon kívüli ismétlődéseit és kapcsolatait meg kell vizsgálni, és így tovább – tehát hogy az egyszerű (és talán igazságtalan) ítélkezéssel

még nem „vagyunk túl” a kötet értelmezésén. Ugyancsak más az értékítéletem Kőrösi Zoltán új regényéről – Nagy Boglárka igen nagyra értékeli a művet, s bár rövid írása meggyőzni nem tudott, arra meggyőzően hívja fel a figyelmet, hogy ismerni kellene Kőrösi sok más szövegét ahhoz, hogy az értelmezés más dimenziókat kaphasson.

Lehetne persze kajánkodni azon, hogy a kognitív disszonancia elkerülésének azon esetével van dolgunk, amiről annak idején, elhíresült Tandori-tanulmányában Farkas Zsolt beszélt – hogy ha már valaki sok energiát fektetett egy szöveg megismerésébe, elemzésébe, értelmezésébe stb., akkor előbb-utóbb tet-szeni is fog neki: mégse legyen az eddigi munka hiábavaló. Hogy tehát Nagy Boglárka igen alapos elemzései mintegy szükségszerűen vezetnek a kedvező bírálathoz. Ez azonban éppen ebben az esetben látványosan nem így van: az alaposság és komolyság korántsem vezet mindig és feltétel nélküli pozitív értékeléshez. Nagy Boglárka az olvasó szemé láttára vizsgálhatja a szövegeket, látszik, hogy döntését elmélyült munkával akarja alátámasztani, de olykor azért csalódottságának ad hangot. Talán ahhoz a legszigorúbb, aki pedig érzékelhetően és vitathatatlanul a kötet szereplői közül az egyik legfontosabb a számára: Parti Nagy Lajoshoz. Sok-sok hiányérzetéről számol be, bizonyos szöveg-csoportok egyenetlenségéről beszél, sőt az utolsó lapokon mintegy át is szerkeszti a kötetet.

Vagy itt van Szabó Magda *Für Eliséjének* esete: nemigen eldönthető, hogy végül is mi volna a kritikus állásfoglalása – nyilvánvalóan fontos és számtalan szemszögből érdekes műnek tekinti, de tartózkodik az egyértelmű értékítélettől. Önmagában az, hogy hány szempontból megvizsgálja, hogy mekkora figyelmet fordít a regényre – ez számít a szövegről alkotott kritikai véleménynek. És, bizony, Nagy Boglárka munkája előtt le a kappal: az önéletrajz vagy a nő mint elbeszélő (nagyon is élő és napjainkban izgalmasabb) problémáira éppúgy kitér, mint a fikció és valóság klasszikusabb kérdésére, vagy a szerző életművének rokon vonásaira, motívumaira. Mintegy mellékesen felvillant több kutatócsoport számára elvégzendő elemzési problémát.

De ha már ennél a szövegnél tartunk: éppen ebben az írásban tűnt fel, többször is, hogy azért a kritikus stílusában nem mindig feddhetetlen: általában nagyon érthető, természetes, elegáns fogalmazásai azért néha nagyon hosszú és nem is mindig korrekt mondatokká állnak össze, zavaró egy-két szóhasználata (ért valamit valami *alatt* – valamin helyett; *autográfia* autobiográfia helyett, stb.). Lehet, hogy érdemes lett volna a bírálatokat gondosabban újraolvasni (és a szövegeket a megjelenéshez képest kicsit javítani).

Ha pedig már a megjelenésről van szó: nagyon jó volna tudni, hogy melyik szöveg hol (és persze: mikor) látott napvilágot. Nemcsak a rend kedvéért, a filológusi pontosság miatt – hanem mert komoly jelentősége lehet ennek Nagy Boglárka egyes írásainak (s így: írásaiban foglalt értékítéletének) értelmezésében. Egyszerűen azért, mert napilapban vagy hetilapban nagyon tömören és lényegre törően kell fogalmazni, más fórumokon több

hely áll a kritikus rendelkezésére. Vajon mindegyik rövid írás heti- vagy napilap-kritika? Ha ugyanis a folyóirat műbírálója szán ilyen kevés teret szövegének, akkor az nem is olyan rejtett (negatív) vélekedés – nem érdemel többet a mű maga. A fórumoknak pedig (szerencsés esetben) van szellemiségük, van olvasó- és szerzőtáboruk, nem egészen mindegy, hogy ki hol publikál – ezek is árnyalják a kritikát magát is.

Van például egy nagyon különös írás a kötetben: Mészöly Miklós ifjúsági regényét, az először 1960-ban megjelent *Fekete gölyát* tárgyalja Nagy Boglárka. Persze, tudjuk – történetesen éppen Mészöly az ő szakterülete, nyilván érdekli minden, ami Mészölytől (újra) megjelenik. Mégis, ahogyan a Jelenkor Kiadó gesztusa meglepő, de logikus és elgondolkodtató – hogy igenis kiadja Mészöly összes műve között az ifjúsági regényt is, hiszen ez is Mészöly-mű –, úgy a kritikus is, amikor beszámol az újrakiadott szövegről, csatlakozik a szokatlan eljáráshoz (az olvasó nagy öröme). De vajon hol jelenhetett meg ez az írás? Olyan rábeszélő, kedvcsináló jellegű zárlata van, hogy gyanakodhatunk pedagógiai szaklapra; viszont – ismét – nagyon komolyan veszi tárgyát, és szerkezetileg is, motivikusan is rövid, de példás elemzést nyújt, ami mintha az irodalom iránt elmélyültebben érdeklődőknek szólna. Ennek a kritikának az esetében (is) kíváncsi lehet az olvasó: milyen műfajú írások közé illeszkedik ez a szöveg?

De hát legyen ez a néhány apróság a legfőbb kifogás a könyvvel szemben – mert Nagy Boglárka átgondolt, figyelmes, komoly munkája minden tiszteletet megérdemel. Igazi szerkesztő-kritikus ő, és pedig nem a hatalmaskodó, klikkező, jópofizó fajtából. Tudom, hogy nagyon rút dolog bárkinek is a nevével viccelődni; igyekszem soha nem tenni ilyet. Befelezésül és teljesen melleleg mégis hadd említsem meg, hogy az olvasónak önkéntelenül is mosolyra húzódik a szája, mikor a lábjegyzet végén ezt olvassa: N.B. Vagyis: Nagy Boglárka. Vagyis: *nota bene*. Hát igen, milyen szerencsés rövidítés: Nagy Boglárkát és írásait érdemes *jól megjegyeznünk*.

Benyovszky Krisztián

A hagyomány kísértése

(GreCsó Krisztián: *Tánciskola. Magvető, 2008*)

Nem biztos, hogy szerencsés vagy illő dolog egy frissen megjelent könyvről írott kritikát egy régebben élt, kanonikus, nagy íróra utaló párhuzammal indítani, mert ez könnyen azt a benyomást keltheti az olvasóban, hogy az új műre *már az elején* a múlt részeként tekintünk. Mintha az irodalmi hagyomány nemes köpönyegét vagy kopottas gúnyját borítanánk rá még azelőtt, hogy egyedisége és „maisága” egyáltalán megvillanhat-

na. Mintha a régít vennénk előre, s felőle vagy belőle olvasnánk ki az újat.

Tegyük hozzá, hogy egy ilyen visszacsatoló olvasásnak legalább annyira megvan a jogosultsága, mint a szöveget „önmagában” vizsgáló elemzéseknek. S mielőtt túlságosan kieleznénk e két szövegkezelési mód különbségeit, nem árt emlékeztetni arra, hogy az irodalmi múlt nem egy mozdulatlan és önazonos valami, hanem épp a „jelenek” függvényében – az új művek hatására visszamenőlegesen alakuló-változó dolog.

Az tehát, hogy GreCsó Krisztián *Tánciskola* című regényéről írott kritikai beszámolómat Móricz Zsigmond emlegetésével kezdem, nemcsak az említett író prózája iránti személyes érdeklődéssel magyarázható, hanem e tradíció kortárs irodalmi jelenlétét firtató kérdés időszerűségével is. Tudom, hogy e párhuzam felvetése nem megy újdonságszámba, sőt, akár elcsépeltnak is mondható a kritikai szakirodalom és az író nyilatkozatai tükrében. A Móricz-próza GreCsó korábbi regényének (*Isten hozott*) és némely elbeszélésének is egyik meghatározó háttérnarratívájaként tartható számon. Ezek a művek egy karakter, egy jelenet, egy intertextus (idézet, utalás) vagy akár csak egy érzékletesen megfogott hangulat erejéig emlékeznek és *emlékeztetnek* Móricz Zsigmond műveinek világára. Ezzel a hagyománytörténeti összefüggéssel legkifejtettebben Szilágyi Zsófia foglalkozott a 2005-ös regényről írott tanulmányában (Jelenkor, 2006/1, 76–84). Szerinte *az Isten hozott az Életem regénye* újraolvasásaként fogható fel. Erre nemcsak a regény elején mottóként szereplő Móricz-idézet utal, hanem a két mű én-elbeszélő főszereplője közt kirajzolódó sorspárhuzam is. Mindkét mű a „faluból való kiemelkedést, a kiszakadás fájdalmát és személyiségteremtő erejét” tematizálja, mégpedig egy olyan történet keretében, melyben az életrajzi tények, a szépirodalmi narratíva követelményének megfelelően, a fikcióképző műveleteknek „esnek áldozatul”.

Néhány éve, kisebb-nagyobb szünetekkel, Móricz műveinek az újraolvasásával foglalkozom. Ez olyan beidegződéseket és beállítódásokat tartósított bennem, amelyektől a kortárs művek befogadása esetén sem függetleníthetem magam. Nyilván ez is hozzájárulhatott ahhoz, hogy épp erről az oldalról találom leginkább „fogást” a regényen. Úgy gondolom azonban, hogy a Móricz-olvasásom tapasztalatai csak azért juthattak érdemben szóhoz az értelmezés munkájában, mert GreCsó Krisztián új regénye olyan elbeszélő szöveg, amely több szinten is mozgósította őket, azaz – különböző jelzések révén maga irányozta elő a móriczi prózahagyomány felől való olvasását.

A GreCsó–Móricz párhuzam szempontjából a *Tánciskola* cselekménytere, a főhős szituációja és némely narrációs megoldása érdemel figyelmet. A történet főszereplője Dr. Voith József, aki nagybátyjának, Szalma Lajosnak a közbenjárására kap állást a tótvárosi ügyészségen. Maga sem érti, hogy a jelentkezők közül miért pont ő találtatott a legalkalmasabbnak a poszt betöltésére, sejtí azonban, hogy ebben nagyobb szerepe volt a mentorának tekintett rokon személyes kapcsolatainak, mint az ő szakmai fel-